

ประชาธิปไตยไทย

ปี ๒๐๐๐

* ดร.เกษียร เตชะพีระ

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

ประเทศไทยยังคงอยู่ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปฏิรูปการเมืองผ่านออกมาประกาศใช้ การเมืองไทยยังคงเป็นระบอบ "ประชาธิปไตย" ตามกระแสโลก ถ้ามิใช่ด้วยเหตุผลอื่นใดอย่างน้อยก็เพราะประเทศขนาดกลาง อำนาจต่อรองมีไม่มาก ยอมงอไม่ยอมหัก อย่างเราจะต้องส่ง

สินค้าออกไปขายตลาดโลก รับนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจากทั่วโลก เพื่อหาเงินตราต่างประเทศ มาใช้หนี้ กอบกู้เศรษฐกิจ ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องหมุนตามประพจน์ตามกระแสโลกทางการเมืองต่อไป

อำนาจอธิปไตยของชาติหดแคบลง

* อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : ปรินญาเอกด้านรัฐศาสตร์การเมือง
การปกครอง CORNALL UNIVERSITY, U.S.A

อำนาจด้านการบริหารเศรษฐกิจมหภาคตกไปอยู่ในมือผู้บริหารมืออาชีพตัวแทนทุนใหญ่ ภายใต้กรอบวินัยการเงิน การคลัง และภายในแนวทางการค้าการพัฒนาแบบเปิดเสรียิ่งขึ้นขององค์การโลกาภิบาลของทุนนิยมโลก ได้แก่ IMF, World Bank, World Trade Organization, AFTA, Asia Development Bank เป็นต้น

ได้นโยบายดังกล่าว รัฐวิสาหกิจและบริการสาธารณะแขนงต่างๆ ถูกทยอยขายทอดตลาด ร่วมทุนหรือโอนกิจการไปเป็นของเอกชน ทั้งไทยและต่างชาติ (privatized) กลไกและทรัพยากรของรัฐที่เคยใช้อุปถัมภ์และอุดหนุนคำจุนคุณภาพชีวิตของประชากรในเมืองและชนบทบางส่วนจึงร่อยหรอขาดแคลนลง คนไทยเข้าสู่ความสัมพันธ์แบบพันธะสัญญามากขึ้น ชีวิตเผชิญหน้ากับตลาดเสรีที่มีประสิทธิภาพแต่โหดเหี้ยมไร้น้ำใจอย่างเปล่าเปลี่ยวโง่งมเข้มแข็งเต็มที่ขึ้น

ขณะเดียวกัน แรงกดดันเรียกร้องจากชุมชนระดับต่ำกว่าชาติในท้องถิ่นหมู่บ้านและตัวเมืองเพื่อแบ่งปันอำนาจการกำกับดูแลรักษาจัดสรรบริหารทรัพยากรสาธารณะจากรัฐในระดับชาติมาไว้ในมือตนเองจะยิ่งร้อนแรงเป็นระลอก

สรุปก็คือ อำนาจอธิปไตยและกลไกของรัฐเล็กลง เศรษฐกิจหดตัวลง สังคมและชุมชนมีอำนาจมากขึ้นแต่ก็เผชิญความตึงเครียดปัญหาและภาระรับผิดชอบใหญ่หลวงขึ้นเช่นกัน

ระบบการเมืองปฏิรูปได้รับเปลี่ยนแปลงเปิดรับ อำนาจที่รุ่งขึ้นของทุนใหญ่โลกาภิวัตน์และคนชั้นกลางเข้ามาเป็นหุ้นส่วนเต็มรูปแบบ องค์ประกอบและนโยบายของพรรคการเมืองสะท้อนอำนาจของทุนใหญ่และคนชั้นกลางโดยตรงผ่านระบบเลือกตั้งแบบ party list และกลไกมาตรการตรวจสอบอำนาจรัฐต่างๆ

โจทย์ใหม่ที่จะทวีความสำคัญขึ้นมาเป็นโจทย์ใหญ่โจทย์หลักของ **"ประชาธิปไตย"** ไทย ในระยะถัดไป คือ ระบบการเมืองปฏิรูปของทุนใหญ่และคนชั้นกลางจะปรับเปลี่ยนเพื่อเปิดรับ ผู้ไร้อำนาจกลุ่มล่างถัดไปซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ อัน ได้แก่ คนจนเมือง คนจนชนบทเข้ามามีปากเสียงตัวแทน ในระบบการเมืองระดับชาติ โดยแท้จริงอย่างไร

สมัชชาคนจนและองค์กรจัดตั้งของคนจนที่จะเกิดใหม่เพิ่มขึ้นทั้งหลาย จะขยายขอบข่ายจากจำนวนคนชั้นกลางที่หล่นจากชนชั้นตนลงไป (the salariat) พวกเขาลุดลอยดัดขาดจากทรัพยากรธรรมชาติในเศรษฐกิจแบบยังชีพพึ่งตนเองมาแล้ว อาศัยความรู้ทักษะความชำนาญอย่างเดียวแขนงเดียวในการประกอบอาชีพ (mono-skilled labour) และพบว่าทุนทางวัฒนธรรมหรือทักษะความรู้ทางเทคนิคของคนดังกล่าวถูกทำให้ตกยุคล้าสมัยไม่เป็นที่ต้องการของตลาดอีกต่อไปอย่างรวดเร็วยิ่ง เพราะการรุดหน้าเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเทคโนโลยีไม่หยุดยั้ง

เพราะภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจ คนชั้นกลางผู้ล้มละลายกระหันทันกลายเป็นคนจนใหม่ เหล่านี้โดยทั่วไปเป็นลูกจ้างกินเงินเดือนภาคเอกชน อำนาจของทุนท้องถิ่นและอิทธิพลท้องถิ่นลดลงในระดับชาติ และค่อยจำกัดตัวแคบอยู่ในระดับท้องถิ่น

ผู้ที่ถูกตลาดสลัดหลุด รัฐบาลงบประมาณอุปถัมภ์ ขนบที่ไม่พร้อมรองรับและตัวเองก็ไม่อยากหรือไม่อาจกลับขนบเหล่านี้ เป็นเชื้อเพลิงที่ไวไฟในทางสังคมการเมือง การสร้างเครือข่ายชุมชนโดยอาศัยพลังและสถาบันวัฒนธรรมที่มีอยู่เพื่อประคับประคองชีวิตครอบครัวฝักอบรมทักษะใหม่และเปิด ทางเลือกให้พวกเขาเป็นสิ่งที่จำเป็นหากสังคม ต้องการหลีกเลี่ยงความไร้ระเบียบที่จะทำลายตนเอง

ขณะนี้ยังไม่มีพรรคการเมืองของคนจน มีแต่เอ็นจีโอ งานของเอ็นจีโอจะหนักขึ้น แต่พรรคการเมืองของคนจะกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนยิ่งขึ้นตามลำดับ เพื่อนำข้อเรียกร้องและการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของพลังสังคมเมืองนี้ เข้าสู่ระบบแทนที่จะให้ไปปะทุระเบิดนอกระบบ

ทั้งนี้ เพราะการบริหารความขัดแย้งและการต่อสู้ทางชนชั้น "แบบไทย ๆ" แต่เดิมซึ่งก็คือโดยผ่านการใช้อำนาจกดปราบบดการอุปถัมภ์ ล้มเหลวไข่มไ้ได้อีกต่อไป

ด้านหนึ่งเพราะความเป็นไทยทางอุดมการณ์หรือชาตินิยมเชิงลบแก่ขราร่วงโรยเสื่อม

ถอยด้วยพลังพุ่งไม่ขึ้นเหมือนเก่า

ด้านหนึ่งเพราะรัฐราชการซึ่งเคยดำรงฐานะตัวแทนทุนในการบูตริตทรัพยากรจากชนบท --> เมือง --> โลก รับหน้าเสื่อออกไปราบปรามผู้ขัดขวางการถ่ายโอนทรัพยากรดังกล่าวเก็บส่วนเกินในรูปค่าเช่าเศรษฐกิจจากทุนเข้ากระเป๋ และเจียดปันเศษเดนทรัพยากรไปเป็นงบประมาณสงเคราะห์อุปถัมภ์ผู้สูญเสียทรัพยากรนั้น

บัดนี้ ทรัพยากรชนบทหวดตัวลงทุกขณะ แรงงานไปนอกเริ่มถูกปิดกั้นมากขึ้น รัฐราชการไม่อาจอุปถัมภ์เหยื่อการพัฒนาได้เท่าทันความเดือดร้อนหรือมากเท่าก่อนอีกต่อไป การใช้กำลังปราบปรามผู้กีดขวางการพัฒนาที่ถูกเพ่งเล็งเฝ้ามองจากสื่อมวลชนไทย สื่อมวลชนโลกและองค์กรสิทธิมนุษยชน ทั้งยังส่งผลทำลายบรรยากาศการลงทุนและท่องเที่ยวรวมทั้งเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ การใช้กำลังปราบปรามคนจนจะมีต้นทุนทางการเมืองและเศรษฐกิจสูงขึ้นทุกทีจนไม่คุ้ม

ขณะที่ระบบพรรคการเมืองอุปถัมภ์ถูกจำกัดอำนาจค่าเช่าเศรษฐกิจ ทรัพยากรอุปถัมภ์หาเสียงซื้อด้วยเสียงถึงวัดตัวลงด้วยเช่นกัน

ดังนั้น ภาษาหรือวาทกรรมการเมืองที่เน้นสำนักชนชั้นและสำนักชาตินิยมแบบปฏิรูปเปลี่ยนแปลงจะโดดเด่นยิ่งขึ้นตามสภาพสังคมเศรษฐกิจที่บีบรัด อาจมีการรื้อฟื้นผลงาน

วรรณกรรมบทเพลงบทกวีของฝ่ายซ้ายไทยในอดีตมาพิมพ์ใหม่ และกลับเป็นที่นิยมอีกครั้ง

ประเด็นสิทธิมนุษยชนจะทวีความสำคัญภายใต้บทบัญญัติและกลไกคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญใหม่โดยเฉพาะในเงื่อนไขที่คนไทยจนตรอกต้องขายตัวและ/หรือถูกบังคับให้ขายตัวเป็นสินค้าออกและของที่ระลึกบำเรอแก่นักท่องเที่ยวเพื่อลดตัวเลขขาดดุลการชำระเงิน

ความรู้สึกเชิงลบต่อแรงงานต่างด้าวในหมู่แรงงานไทยจะทวีขึ้น ขณะเดียวกันอัตราความเข้มข้นของการขูดรีดเอารัดเอาเปรียบที่นายทุนไทยทำต่อแรงงานต่างด้าวก็จะสูงขึ้นด้วย สิทธิมนุษยชนของแรงงานต่างด้าวในไทยจะขึ้นสู่ระเบียบวาระระดับชาติและกระทั่งอาจกลายเป็นปัญหาระดับภูมิภาคหรือปัญหาระหว่างประเทศจะมีแรงผลักดันจากกลุ่มอำนาจนายทุน

ใหญ่กับคนชั้นกลางให้แปรเศรษฐกิจจากระบบเป็นถูกกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นบ่อนการพนัน การค้าประเวณี ฯลฯ เพื่อโอนกำไรผูกขาดและค่าเช่าเศรษฐกิจจากเจ้าพ่ออิทธิพลและข้าราชการคอร์รัปชันมาเข้าคลังหลวงจะมีการประกันสุขภาพอนามัยของผู้ให้บริการและรักษาระดับคุณภาพบริการด้านนี้ให้มีความสามารถในการแข่งขันดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติสูงกว่าชาติอื่น ๆ อีกทั้งเพื่อค้ำประกันสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงานของผู้ประกอบอาชีพด้านนี้ด้วย

ประเทศไทยจะต้องรับคริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยระบอบประชาธิปไตยที่ถูกทดสอบจากภาระแรงกดดันทางเศรษฐกิจสังคมอย่างหนักหน่วง และพบว่าทางเดียวที่จะอยู่รอดได้ในศตวรรษหน้าคือปฏิรูปประชาธิปไตยสืบต่อไปไม่หยุด □□